

BATA JÁNOS:

NAPLÓ

1989.IX.26.

Hát igen – amire készültek: a szlovén alkotmánymódosítás megtámadása. Tele szájjal ordítják, a szlovéneknek nincs joguk saját alkotmányra. Ismét legalább annyira feszült a helyzet, mint februárban volt, vagy talán még feszültebb, hiszen most egy legitim nép szembefordulásáról van szó, egy nemzetről, amely önrendelkezése első lépéseit próbálgatja, s amit, ez sem zárható ki, már holnap, vagy még ma éjszaka, februárhoz hasonlatosan, vérbe fojtanak. (Stanovnik és mások is kaptak figyelmeztető leveleket a hadiállapot bevezetésének eshetőségéről.)

Ha azt mondják, Nagy Szerbia kis Svájc lehetne, akkor miért nem hagyják Szlovéniát, menjen a maga útján? S valóban igen nagy lehet a zúr, ha mára összehívták a KB-t, az államelnökséget, és persze, Szerbia-szerte tiltakozó üléseket tartottak, tartanak. Mint Sebestyén Imre nyilatkozta a BBC-nek: semmi esély sincs a szlovén alkotmány jugoszláviai elfogadására, és ugyanígy nincs esély a holnapi ljubljanai el nem fogadásra. A vége? Tankok Szlovéniában, vagy...? Ki tudná megmondani. Ma már és ma még minden lehetséges.

A magyar Parlament elfogadta a kitelepülés és hazatérés/betelepülés új törvénytervezetét, miszerint jan. 1-jétől mindenki szabadon választja, választhatja meg azt az országot és nemzetet, amelyhez tartozni kíván, s remélhetőleg ők is befogadják azokat, akik be- és letelepülni kívánnak.

Tizenhét év után ma először hangzott el Petri-vers a TV-ben (ami nem biztos, hogy így van, mert úgy rémlik... persze, biztosan, a Szép versekben, vagy a Hónap versei, vagy a Vers mindenkinek c. műsorokban már szerepeltek Petri-versek).

Csordás mondotta volt az Újvidéki Rádióban: Dositejtől Bori Imréig. Illetve a gyökerektől a kortárs, alkotó irodalomig. Hát, egy kis baj van a gyökerek csordási „értelmezésével”.

1989.IX.27.

Bátor tett (öngyilkosság?) a szlovének részéről: ma hét óra után megszavazták az alkotmánymódosítást. Titográdban állítólag ötvenezen tüntettek emiatt demagóg szöveggel, tele fenyegetéssel (polgárháború, katonaság).

Bozsikkal ma találkoztam Szabadkán. Csordástól jött, haikukat vitt neki. „Annyira nem jók, hogy a Sympóba kerüljenek, meg nem jelentethetek meg mindent a Sympóban” - mondta. És olyan nagyon nem is haragszik Csordásra. Elmondtam neki a „Dositej – Bori” vonulatot, nem igazán ütközött meg rajta.

Tegnap a jugoszlávok a románokkal tárgyaltak, s megállapították, egyes sajtószervek nem tájékoztattak reálisan az ottani helyzetről. Ezután szorosabbra vonják kapcsolataikat. Ma meg az Orosz Sz. Sz. K. képviselőivel találkoztak a Vajdaságban. Már csak a csehek, a kelet-németek, a kubaiak, a líbiaiak stb. hiányoznak. Szélhámos, diktatórikus társaság.

1989.X.8.

Lecsillapodni látszanak a kedélyek Szlovéniát illetően, viszont a szerbek egyre erősebben támadják A. Markovićot és a kormányt.

Az egy évvel ezelőtt történekről ünnepélyes körülmények közepette emlékeztek meg. A „módszer” szerint buktatták meg az ürményházi (már „új”) vezetőséget. Elszabadulnak a hatalombitorlásra törő szenvedélyek. A legprimitívebb rétegek akarják kezükbe kaparintani a hatalmat, s ha sikerül nekik...

Az iskolásokkal jártunk a Vaskapunál. Gyönyörű a Duna völgye. A Természet – országtól függetlenül – fenséges. A román oldalon is: zöld hegyek, havasi legelők, s a Duna – a hatalmas folyam.

Kladovón a piacon: szerencsétlen románok árulták szánalmas portékáikat: bádogedényeket, porcelánbőgréket, cipőkrémet, alsónadrágot, nejlonkombinét. Szánalmas, szerencsétlen emberek, öregasszonyok és fiatalok is. Kopottak, piszkosak, megaláztak.

És a mi legújabb megaláztatásunk: a nemzetiségi tanítóképzést is szerb nyelven akarják elintézni. Némi halk tiltakozás a szabadkai Pedagógiai Akadémia részéről.

(Munkámmal, munkáimmal sehogy sem haladok. Nehezen fogok hozzá, aztán hamar abbahagyom. Akad mindig más tennivaló. S aztán csak eszem magam, elmúlt egy újabb nap, hét, s én jóformán semmit sem csináltam.)

1989.X.17.

Egyre rosszabbul érzem magam. Egyre idegebb minden: a szaporodó erőszak és a cirill betűs föliratok, a Horgost elárasztó oroszok, a Szegedet tőlünk elzáró szerbek önteltségükkel és erőszakosságukkal, a falu visszahúzó ereje, az értelmetlennek tűnő küzdelem a beolvadás ellen, a gyerekek eldurvulása, a rombolás, amit évtizedek óta fokozatosan vittek végbe a felnövő nemzedékekkel, amelyek már gondolkodni és beszélni sem tudnak, csak valamilyen elidegenített világban (a hülye marxista ideológia szocialista elképzelésének teljes csődjeként) élnek eseménytelen, gondolat- és érzelmszegény életüket, különösebb célok és értelem nélkül.

Tegnap Varga Zoltán, a szabadkai Pedagógiai Akadémia igazgatója becsületesen és főleg okosan kiállt az anyanyelvi tanítóképzés mellett. Hogy mi lesz belőle? Ki tudná megmondani.

Időközben olvastam: Kladovo környékén sok a jeltelen sír, és a Vaskapu erőművének szűrőberendezésében gyakran találnak fönnakadt hullákat.

Szocializmus – meddig gyilkoltatod még népeidet?

1989.XI. 5.

Elmúlt október 23-a, el november 4-e, el minden-szentek, el a halottak napja. Újra emberek ezrei tüntetnek..., újra gyilkol a hatalom..., újra elmúltak az ünnepek, a megemlékezés pillanatai, szinte anélkül, hogy sikerült volna közülük egyet is megfogni.

Írni kellene az ünnepekről, a számomra legkedvesebb ünnepről, gyermekkorom legkedvesebbikéről, a Karácsonyról, így, nagybetűsen, még ha voltak szomorú Karácsonyok is, még ha a Karácsonyon lehet a leginkább elcsúszni, mert könnyen érzélgőssé válhat az ember, de Karácsony, az ünnepek, a megélt Ünnepek nélkül mik leszünk, mivé válunk?

Ma délelőtt egészen elkedvetlenedtem. A beolvasztó, a megalázó nyomás egyre fokozódik,

egyre romlik a hangulatom, egyre kisebbek, egyre védtelenebbek, megalázottabbak vagyunk. S mit tehetünk? Túl sokat nem. Legfőljebb magunkban növeljük a gyűlöletet, s növekszik önmagától a keserűség és a fájdalom, a pusztuló, leromló mindenünk miatt, áruló, becstelen emberek nyilvános föllépései miatt. Meddig lehet bírni? Meddig érdemes túrni a megaláztatások sorát? És ahonnan a támogatást várjuk – ott is D. Čosićot, Szeli Istvánt és M. Dilast tüntetik ki, emelik piederasztárra. Hát ennyire félvállról lehet venni, ennyire felelőtlenül szabad viselkedni velünk „itt a végeken” – mert végek vannak így is, meg úgy is, halódó, beteg nemzet tudat, kiirtandó gondolatok, megtépázott, elferdített oktatás...

1989.XI.7.

Szégyellem magam, hogy aláírtam a Vicei fölmentésére irányuló petíciót. Szégyellem, mert azokkal kerültem így valamilyen módon kapcsolatba, akiktől távol tartottam eddig magam: a Vajdasági és a Szerb Íróegyesülettel, mi több: valamilyen Čosić-bizottsággal is. De nem volt más választásom, hiszen az egy pillanatig sem kétséges, hogy egy konstruált, sztálinista perről van szó, s hogy koholt vádak alapján ítéleztek Vicei fölött.

Valami nyomaszt – bizonyára az eső, meg a gondolat, hogy holnap egész nap az esőben kell csatangolni Szegeden, mert Kati hajthatatlan. Egyébként is nehezen mozdulok ki, hát még esőben. Autóval meg nem mehetünk a feketézők óriási tömege miatt.

Beszédes jó hajcsárként dolgoztat – jó, mert egyébként nem csinálnék semmit. Csak elszaladgálom az időt, az idő meg elvész nyomtalanul, csak a növekvő idegesség, a türelmetlenség és arcomon a ráncok jelzik, „hogy itt járt”.

1989.XII.3.

Péntek. Megkaptam a Forumtól a szerződést. 2 milliárd (rég) dinárra értékelték a könyvemet, ami szégyenletes, gyalázatos ár – 400 márka sem egy könyvért, egy alkotói munka eredményéért, egy hosszú folyamatom „gyümölcséért”. (Miatán postáztam az aláírt példányokat, mentem ki a földbe a trágyát széthányani – csak azért írom le, hogy megmaradjon későbbre.)

Nagyjából jól megegyeztünk T. Évával az összeállítást illetően. Ami kimaradt a fordítások közül, az máshová is elmegy még, az eredetiek java pedig benne van. Talán '90 első negyedében megjelenik.

Az utóbbi napok viharos és viharosan sodródó eseményeinek dokumentálása már megtörtént. A szerb politika egyre brutálisabban és egyre cinikusabban támad minden ellentétes véleményt. És az ördögi húzás: a munkaszüneti napok előtti 80%-os áremelést megoldották a szlovéniai történésekkel: van kit szidnia a „nép”-nek, a fölgyülemlett feszültségeket le lehet vezetetni. A nemzetközi sajtó Jugoszlávia földarabolásának kezdetét látja a szerbek bojkott-fölvívásában.

Közelednek az ünnepek, s én, mint mindig, kicsit félek is tőlük, mert milyenek lesznek, lesz-e elég erőnk ünnepelni, s mit hagynak maguk után?

1989.XII.6.

Tegnap este sugározták a Stúdió '89-ben a Vajdaságban fölvetett anyagot. Akik képviseltek „bennünket” (Faragó Á., Tolnai, Szeli, Bori, Konjovic és a világhírű művésznő, Kinka Rita – jó, hogy nem szólalt meg, mert gyalázatosan beszél magyarul.) Deák Ferenc pedig betetézett mindent: szerinte a magyarok többsége érzelmileg ide kötődik, ehhez az országhoz, mert már több mint 200 (!?) éve itt él, s rossz néven venné, ha Magyarország most holmi anyaországot játszana, ő különben sem szereti ezt a kifejezést és a kisebbséget sem, hiszen az megalázó, mi pedig igenis nemzetiség vagyunk - minden joggal ellátva (teszem hozzá én). A többről tanúskodjon a videoszalag.

Holnap tartják a bölcsész karon az oktatási törvénytervezet vitáját. Még mindig dilemmában vagyok, menjek-e vagy sem? Tulajdonképpen az út hiábavalóságától tartok, félek a csalódástól.

Kezdenek itt is fölporogni az események.

1989.XII.19.

Minden más (a dinár denominációjára tett javaslat, a konvertibilitás stb.) eltölpül az erdélyi események mellett. A pekingi nyár után valahol azért mégis reméltük, nem fogják újra halomra löni az embereket, nem fognak tankokat küldeni rájuk, golyószórókkal lekaszálni őket. És íme: talán fél év sem múlt el, s máris ismétlődik minden. Szegény, szerencsétlen emberek – asszonyok, gyerekek, férfiak. Voltak szemtanúk, akik azt nyilatkozták, láttak várandós anyákat, akik hasukra mutatva kiabáltak: ide löjetelek, mert ha fölnőnek, úgyis éhen halnak.

A két diktátor: M. és Csau. Az utóbbi évtizedek Európájában ennyi erőszakos halál nem volt. Ilyen tömeges gyilkosság nem történt, mint amit az albánokkal

és a romániai magyarokkal, németekkel, románokkal tettek...

Tegnap átadták a Jugoszláviai (Vajdasági?) Magyarok Demokratikus Szövetségének létrehozói kezdeményezését. Tizenegy alapító tag van – Csorba Béla közülük biztosan egy. Vele lehet vitázni, vannak diktatórikus hajlamai is, de hogy kemény gyerek, az is biztos.

Tegnap eltemették Szaharovot. Halálhíre megdöbbsentett.

És ki fogja eltemetni azokat a százakat (ezreket?), akik Kolozsvár utcáin haltak meg? S mi van Tőkés Lászlóval és várandós feleségével?

1989.XII.31.

Szilveszter napján, délután 3 óra körül.

Véget ért a romániai forradalom. Ki gondolta volna még két héttel ezelőtt is, hogy ez lesz a vége? A szenthét alatt állandóan a tévét bámultuk, nemcsak mi, hanem egész Európa. Fantasztikus dolog a televízió – testközelbe hozta a polgárháborút, a forradalmat, s minden bizonytalanságot segítette a forradalom győzelmét is, hiszen a tévén keresztül adták ki az első órákban a tábornokok a parancsokat és a tévéből kérték az adás sugárzóit a segítséget, és a tévé volt az, amely milliókat tartott otthon, miközben arra vártunk, mikor mutatják be a Conducator kivégzését.

Láthattuk, mennyire megbízhatatlan a Tanjug, nagyon sokszor közölt téves információkat. A Pol. Eksp. lehozta, román rendőrségi hírforrásokra hivatkozva: Tőkés Lászlót a börtönben kivégezték, ami, szerencsére, álhír volt: él. A legmeghatóbb jelenetek egyike, amikor szegény, foltozott ruhájú emberek álltak körül, s ő hirdette nekik az igét.

És megérdemli a fölirat, hogy ne felejtjük el: Televiziunea Romana Libera – hányszor féltünk, az élő adásokkor, hogy eltűnik ez a fölirat, s megjelenik helyette valami más.

Ismét nem volt igazi Karácsony, mivel mindenre rávetette árnyékát a holttestek sokasága, a kivégzett, a lemészárolt gyerekek, a közös sírból kihantolt, meggyalázott, megcsonkított holttestek látványa. Szocializmus, kommunisták – ez is a ti művetek! S ocsmány ki-magyarázkodás mindaz, amit utólag mondotok, próbáltok névváltoztatással, elhatárolódással tenni, ti csináltátok. És gazember most mind, aki terroristákat, zarnokot emleget, s egy hónappal ezelőtt még a „román példá”-ra hivatkozott, Ceausescut díszvendégnek hívta a kommunista kongresszusra, s elítélte, vagy meg sem engedte az emberi jogok meggyalázása ellen emelt